

DOKUMENTACE ZÁVĚREČNÉ PRÁCE

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ
BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA VÝTVARNÝCH UMĚNÍ
FACULTY OF FINE ARTS

ATELIÉR GRAFICKÉHO DESIGNU 2
Graphic Design Studio 2

DĚJINY HUDBY
History of music

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

BACHELOR THESIS

AUTOR PRÁCE

AUTHOR

JAKUB JANEBA

VEDOUCÍ PRÁCE doc. MgA. Mikuláš Macháček

SUPERVISOR

BRNO 2021

OBSAH DOKUMENTACE:

TEXTOVÁ ČÁST

s. 5–10

OBRAZOVÁ ČÁST

s. 11–21

TEXTOVÁ ČÁST

ÚVOD

Jako svůj závěrečný projekt jsem zvolil grafické zpracování nově připravované knihy, jejího webu a dalších propagačních materiálů.

První impulz ke vzniku knihy o dějinách hudby přišel od mé partnerky Šárky, která momentálně vyučuje hudební výchovu na brněnské základní škole. Do školní knihovny hledala obrázkové dějiny hudby, které by pořídila ať už pro vlastní pedagogické účely (využití ve výuce), tak pro volnočasové čtení, listování dětí. Obsah hudební výchovy na školách tvoří kromě teorie, zpěvu a rytmických činností také hudební poslechy, osobnosti a dějiny. Ukázalo se však, že kniha tohoto typu je nedostatkovým zbožím a obrazový průvodce v současné době není k dostání vůbec. Tyto publikace byly založeny na textu doplněném o fotografie (například Velký ilustrovaný průvodce Klasická hudba nebo Hudba Kompletní obrazové dějiny a další).

Aktuálně dostupné dějiny hudby jsou určeny pro dospělé, často jsou zaměřeny pouze na hudbu klasickou a jejich jazyk je pro laika (či žáka druhého stupně) nesrozumitelný. Grafické zpracování neodpovídá současným trendům, stránky jsou přeplněné texty a působí tak nepoutavě pro mladé čtenáře.

Hudební knížky pro děti a žáky bývají zaměřeny na užší okruh, například na operu nebo příběh konkrétního skladatele. Kniha o Antonínu Dvořákovi od autorky a ilustrátory Renaty Fučíkové z roku 2012, je pojata jako komi o českém skladateli. Kniha s názvem H.U.D.B.A z nakladatelství Jakost od autorů Michała Libery a Mendyka z roku 2018 si klade otázky jako „Co je hudba?, kde ji hledat?, jak ji lze tvořit?“, neklade si však za cíl shrnout, vyprávět o celkovém hudebním vývoji. V učebnicích z cyklu Hudební výchova pro 7.–9. ročník z nakladatelství SPN se přeskakuje z klasické hudby na populární a není tak zachována pomyslná vývojová linka. Pojetí je klasicky učebnicové ne příliš vizuálně poutavé (text doplněný malými obrázky či fotografiemi).

A tak jsme před vícerokem a půl spojili naše dovednosti a pustili se do tvorby knížky sami. Naším cílem je proplouvat dějinami hudby stručně, ilustrativně a to od pravěku až po současnost. Kniha je koncipována jako doplňkový materiál k výuce hudební výchovy na druhém stupni základních škol. Podle rámcového vzdělávacího programu se žáci seznamují se skladateli, slohy, styly, hudebními výrazovými prostředky, chápání dobových okolností i poslech děl a zařazení dle charakteristických rysů hudby. Dějinným vývojem žáci prochází (dle učebnic hudební výchovy a školního vzdělávacího programu různých základních škol) především v 8. a 9. ročníku. Záleží však na individuálním zpracování ŠVP, proto obecně cílíme na druhý stupeň.

Věříme však, že je naše kniha vhodná také pro střední školy, například jako přehledné pro maturanty hudebního zaměření.

Zároveň věříme, že si v knížce najdou své také mladší čtenáři (básničky, obrázky) i dospělí, kteří mají klasickou hudbu rádi, ale běžné dějiny by pro ně byl neuchopitelné nebo příliš vizuálně .

VÝVOJ

Kniha od listopadu roku 2019 procházela vývojem jak po textové, obrazové i grafické stránce. Původní koncept obsahu knihy byl zamýšlen jako stručný přehled, kde byla nejdůležitější ilustrace a básnička. Kategorie info-bloku byly psány pouze v odrážkách či krátkých větách. Později došlo ke zrovnoprávnění textů a ilustrací. Krátká spojení vystřídaly věty a kniha tak dostala informačně vyprávěcího charakteru.

Vzhledem k rozsahu dějin jsme přizvali ke spolupráci další spolupracovníky (hudební pedagogy), kteří pomáhají s odbornými podklady pro psaní textů. Protože Šárka studovala na hudební katedře UHK přizvala na pomoc spolužáky a známé. Mezi nimi je například František Novák (hudební pedagog na gymnáziu a ZUŠ), který připravuje hudební podklady, fakta pro finální sepsání textu klasické hudby. Podobně také Alena Tmejová (hudební pedagog na základní škole a lektorka muzikoterapie) a Ema Freiová (studentka konzervatoře – populárního zpěvu) připravují podklady pro sepsání finálního textu populární hudby. Pavel Kubeček (hudební pedagog na 1. i 2. stupni základní školy) studoval k hudební kultuře také dějepis, připravuje pro nás podklady pro sepsání dobového kontextu v informačním bloku. Finální text uceluje, píše a upravuje Šárka Pelikánová (hudební pedago 1. i 2. stupně na laboratorní základní škole), zároveň doplňuje (jako absolventka výtvarné katedry UHK a FaVU) kulturní kontext v informačním bloku. Po sepsání prochází texty opětovným čtením již zmiňovaných kolegů.

Dále jsme přizvali k odborné recenzi Milana Motla (předseda Hudební asociace učitelů hudební výchovy, hudební pedagog SPgŠ Litomyšl, sbormistr) a Alenu Matějovskou (hudební pedago gymnázia a SOŠPg Nová Paka, sbormistryně), které považujeme za velmi zkušené a znalé odborníky, z osobní zkušenosti také víme, že jsou ve své práci precizní a proto jim důvěřujeme. Po jejich komentářích, prochází texty další úpravou. Finální verzi kontroluje po stylistické a jazykové stránce Johana Petříčková, která se této práci profesně věnuje.

Vývoj grafické podoby i ilustrací je nastíněn v dalších částech textu.

KNIHA JAKO CELEK

Kniha bude obsahovat 40 kapitol na přibližně 360 stranách. Od pravěku, starověku, středověku přes rock, folk, punk až po populární styly dvacátého století. Jednotlivé kapitoly jsme volili na základě naší rešerše hudebními knihami a osnovami pro hudební výchovy na školách. Vybrali jsme nejvýznamnější hudební žánry. Pro snížení míry subjektivního výběru jsme kapitol průběžně konzultovali s dalšími spolupracovníky a následně upravovali (v původní vizi bylo kapitol 36).

Snažili jsme se v tomto ojediněle velkém rozpětí přistupovat ke kapitolám tak, aby působily co nejsrozumitelnějším způsobem jak pro mladší žáky, tak hudební laiky. Forma sdělení je přehledně strukturovaná právě tak, aby i mladí čtenáři mohli lehce hledat informace a dočíst se různé poutavé příběhy o vývoji hudebního světa. Tato snaha o srozumitelnost a přehlednost hrála jednu z hlavních rolí při tvorbě samotného layoutu celé knihy.

STRUKTURA KNIHY

Na začátku knihy je na několika stranách krátké představení obsahu a autorů textu. Dále je pak kniha rozdělena do dvou částí – hudbu klasickou, populární a to hned z několika důvodů. Hudba umělecká a neumělecká se rozlišuje svým vývojem, svou podobou, koncertním provedením, notovým zápisem, způsobem skladby a tak dále. V knize nám rozdělení také pomůže nastínit hudební návaznosti, souvislosti. V druhé části knihy dochází k drobné úpravě formy kapitoly: básničky jsou zde již na úvodní straně, kapitoly jsou kratší (kvůli jejich množství), v info-blocích jsou jiné kategorie (například původ žánru). I z tohoto důvodu považujeme předěl za vhodný.

KAPITOLA a její rozvržení

Kapitolu otevírá **úvodní dvojstrana s názvem stylu / žánru ilustrací**, která nastavuje barevnost konkrétní kapitoly.

Dále navazuje **ilustrační dvojstrana s básničkami**, které slouží jako mnemotechnické pomůcky pro zapamatování důležitých informací a spojitostí z daného hudebního stylu či žánru. Veršovánky také kapitolu odlehčují a čtenářsky zpříjemňují.

Následuje takzvaný **info-blok**, který obsahuje ty nejdůležitější informace o několika kategoriích (datace, doba, charakteristika slohu po kulturní stránce, o hudbě daného slohu či žánru, hudební formy, nástroje, zajímavosti, skladatelé/interpreti...). Kategorie se částečně liší v první a druhé polovině knihy, tak aby lépe odpovídaly daným společenským poměrům a hudebnímu slohu/žánru (například v klasické hudbě je žádoucí popsat romantismus jako styl, který proplouval jak hudbou, uměním, tak literaturou).

Snažíme se tedy v informační části nabízet širší kontext a propojovat informace s dalšími obory (dějepis, občanská nauka, umění...). Text v info-bloku může čtenář číst v jednom kuse, nebo může postupovat podle nadpisů, které jasně rozdělují dané kategorie textu.

Kapitolu ukončují malované **portréty osobností**. I tato část má jasnou strukturu. Textový medailonek obsahuje: jméno, životopisná data, klíčová slova, život, hudba, zajímavosti a tip na poslech (názvy děl jsou psány tak, aby byly dohledatelné např. na YouTube).

I přesto, že máme stanovený ideální rámec kapitol, někdy z něj ustoupíme ku prospěchu konkrétního období. (Například v romantismu je mnoho významných skladatelů, virtuosů. Místo pouhého vyjmenování v info-bloku jsme jim vyhradili vlastní dvojstranu a doplnili jména o malé portréty.)

GRAFIKA

Mým hlavním úkolem (kromě podílení se na vývoji konceptu knihy, propagaci atd.) je grafické zpracování a příprava webové prezentace knihy (společně s e-shopem). Grafická podoba dějin hudby prošla za rok a půl velkým vývojem a mnoha změnami. V průběhu práce jsme si jednotlivé kapitoly tiskli a tvořili makety v poměru 1:1. Díky tomu jsme přicházeli na různá zlepšení ať už kompoziční, grafická, nebo výtvarná. Od výběru a velikosti písma, přes podobu ilustrací, celkové koncepce až po proměnu layoutu. Grafické zpracování se tedy utvářelo na základě změn textů a celkového

pojetí knihy. Je laděno pro vyniknutí ilustrací, portrétů a lehkou orientaci v celé knize. Příklady změn grafického pojetí naleznete v obrazové části.

Každá kapitola má svou hlavní barvu (dva odstíny). Toto rozdělení může pomoci čtenáři při orientaci v knize, jasně od sebe odděluje jednotlivé kapitoly. V rámci celé knihy se zde také projevuje větší různorodost kapitol a lepší „flow“ kterou kniha kombinováním různých barev nabírá. Domníváme se také, že přiřazená barevnost dané kapitoly může podpořit její vnímání i zapamatování. Také proto jsme se snažili o citlivý výběr barev hodících se k jednotlivým žánrům. Barvy provází všechny strany ať už v plošném pozadí, ilustracích či zbarvení textů. Digitální kresba je pro mne novou zkušeností. Kombinuji až plošně vybarvené části s vykreslenými. Obrázky dotváří kresebná linka vycházející z původní tušové ilustrace. Většinou je kresba definována svým okolím (linka zůstává nevykreslená), v případě obličejů či drobných detailů může být vkreslena tenkou linkou. Základní barvu kapitoly může doplňovat pleťový odstín a kresba v doplňkovém tónu pro narušení jednotvárné barevnosti.

Texty (oproti původní verzi malých odstavců s krátce formulovanými informacemi) jsou psány v několika větách k dané kategorii. Užší sloupce byly pro čtenáře nepřívětivé. Nyní jsou tyto bloky zvětšeny, roztaženy tak, aby odstavec vycházel na cca 3 až 6 řádků.

Výraznou proměnou prošel také přístup ke zpracování portrétního medailonku. Na počátku jsme pracovali s variantou několika hesel, životopisných dat a tipů na poslech. Po čase jsme se rozhodli zvolit stejný přístup jako u info-bloků. I zde je proto pracováno s celkem cca 13 řádky souvislých informací, které jsou rozděleny do několika kategorií. Text je lépe čtivý a čtenář si může vybrat zda-li chce text číst celý, nebo se orientovat pouze na odstavce, které ho zajímají.

Ručně malované portréty skladatelů procházejí po digitalizaci drobnou retuší, jelikož při samotném snování se na výsledném dokumentu zachycují nežádoucí částečky prachu a drobné nečistoty. Retuší se také portréty upravují v místech, kde samotná malba nebyla zcela dokonalá (např. nechtěné vrstvy barvy v místech na obličejích, apod.) a dotváří se tím hezčí ztvárnění hudebníků.

Propagační webová stránka vzniká za spolupráce s webovým kódérem Antonínem Polčákem, který můj návrh transformuje do funkčního celku spolu s e-shopem a napojením administrace na redakční systém Wordpress. Homepage webu je založená na scrollování informacemi o konceptu, o samotné knize a prolínají se zde ukázky z kapitol s ilustracemi a vizualizacemi knihy. Spodní část webu je věnovaná sekci pro školy a představení jednotlivých autorů, ať už konceptu, nebo textů. V horním statickém menu je pak odkaz do sekce e-shopu, kde bude k prodeji jak kniha, tak i doplňkové materiály. Každá položka zde má svůj vlastní detail a po přidání do košíku jsou zde připraveny kroky, provázející uživatele až k vytvoření samotné objednávky (Košík, kontaktní informace, platba a doprava, kontrola údajů, gdpr a obchodní podmínky). Na webu se pracuje s vizualitou přejímanou z knížky a kóduje se tak, aby byl responzivní, pro co největší škálu zařízení.

GRAFICKÉ ÚDAJE O KNIZE

- velikost 16×19cm
- vazba švýcarská
- desky knihy: měkké z 250g kartonu
- rozevírací přední klop s časovou osou dějinného vývoje
- velikost textů v odstavcovém bloku: 10b, texty básniček: 20b

Kniha se bude tisknout na ofsetovém stroji v barevnosti cmyk/cmyk.
Náklad je zamýšlen při prvním vydání na 1000 – 1500 kusů.

ILUSTRACE

Celou knížku provází stylizovaná digitální kresba a akrylem malované portréty osobností. V námětech se kromě hudebních výjevů odráží také dobové prvky (móda, či výtvarné umění...).

Ilustrace objevující se v celé knížce prošly za dobu vzniku knihy několika stupni vývoje. Od úplně jednoduchých digitálních linek, přes snované tušové ilustrace kolorované v počítači, až po ryze digitální ilustrace.

Postupem času, po konzultacích a „dozrávání“ knížky jsme tedy tušové obrysy úplně vypustily a zůstaly jen u mnou kreslených počítačových ilustrací, které ovšem odpovídají svými tvary původním tušovým kresbám. Jak již bylo nastíněno v grafické části. Tato podoba lépe koresponduje (plošností, absencí tvrdé černé linky) s malovanými portréty osobností.

Tušové ilustrace (z nichž vychází digitální kresba) i akrylové portréty tvořila Šárka Pelikánová (absolventka FaVU ateliéru malby 1 Vasila Artamonova).

VYDÁNÍ KNIHY A DALŠÍ

Knížku jsme od začátku plánovali vydávat za pomoci crowdfundingového portálu HitHit. Před finálním rozhodnutím jsme se věnovali také zjišťování dalších variant (aktuálně procházíme podmínky získání grantu na podporu a vydávání knih z Ministerstva kultury). Zajímali jsme se také o výhody a nevýhody vydavatelství, ze kterých jsme usoudili jednoznačně, že budeme knihu vydávat po vlastní ose. Jelikož jsme začínající autoři, nebyl by honorář z vydavatelství pro nás dostatečně zajímavý a nepokryl by ani výdaje pro autory textů, textové korektury, natož pro nás samotné.

Na HitHitu vytvoříme kampaň, kde si lidé budou moci předobjednat knihu či další doprovodné materiály a podpořit tak její vznik. Zároveň se snažíme průběžně proces práce na knize dokumentovat a sdílet vývoj na facebooku i instagramu. Prodej knihy se bude odehrávat na vytvořené webové stránce, která bude sloužit jako informační místo o knize, ale také jako e-shop, kde bude možno knihu zakoupit. Součástí kampaně na HitHitu budou také propagační předměty a didaktické pomůcky ke knize. Mezi nimi bude například pexeso, kvarteto a portrétové karty osobností... Všechny didaktické pomůcky budou vycházet z knižních ilustrací, aby docházelo k propojení a podpoření zapamatování. K těmto didaktickým pomůckám zamýšlíme také stručný manuál pro využití v hudební výchově.

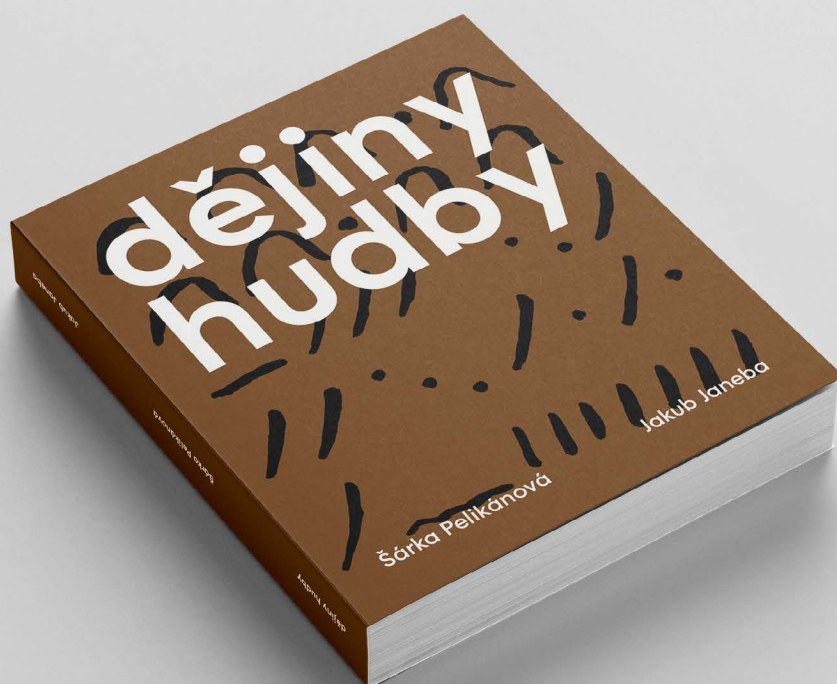
ZÁVĚR

Naši knihu o hudebním vývoji od pravěku po současnost může člověk vnímat jako stručný přehled, základ, ze kterého se dá odrazit ve vzdělávání dále. Zároveň doufáme, že tyto dějiny svými ilustracemi mohou vtahovat do hudebního světa i mladší děti, či podnítit jejich zájem o toto téma.

Od začátku jsme do tohoto projektu šli s motivací vytvořit knížku, která u nás chybí a se snahou vyplnit tak díru na trhu. Na cestě za vznikem knížky tohoto rozsahu jsme čelili mnoha rozhodnutím, přehodnocování. Velkým rozhodnutím pro nás bylo přiznání, že je třeba k sobě přizvat další spolupracovníky, aby knížka nebyla příliš subjektivní a měla více průběžných faktických korektur. Změny podoby ilustrací, vyčkávání na korektury hlavních recenzentů i další úpravy zapříčinily posunutí dokončení projektu. V rámci bakalářské práce proto není k vidění zcela hotový komplex. Věříme však, že maketa i další vizualizace budou dostatečně vypovídající o budoucím výsledku.

Zajímavé pro nás bylo také zjišťovat, jak knižní svět funguje, co je výhodné, na co si dávat pozor a jakým způsobem je vůbec možné knihu vydat a dostat k lidem. S časem naše ambice vzrostly a z hezké odpočinkové knížky usilujeme o knihu, která by mohla být doplňujícím učebním materiálem. Z tohoto důvodu jsme se rozhodli žádat na MŠMT o schvalovací doložku (jejíž udělení trvá od podání žádosti zhruba 3 měsíce). Knihu bychom rádi vydali nejpozději na jaře roku 2022.

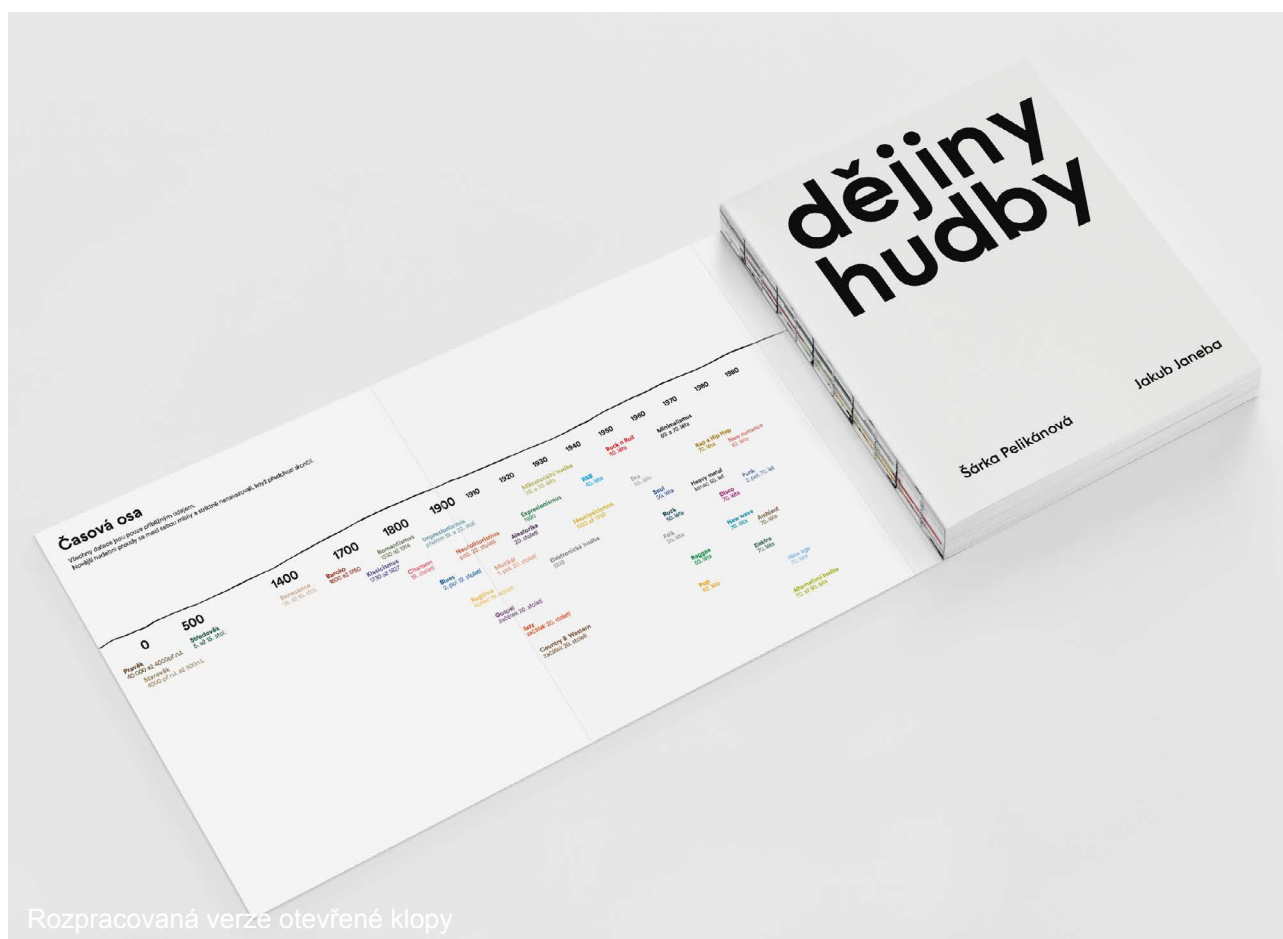
OBRAZOVÁ ČÁST

Obálka

Obsah

Úvod kapitoly

Strana s básničkou

Strana s info-blokem

Profil hudebníka

muzikál

192

V muzikálu zpíváme,
do rolí se vžíváme.
Divadelní představení
či filmové podívání
plné hraní, tance, zpěvu
vyprávění o příběhu.

193

datace

1. pol. 20. století v USA

doba a původ

Muzikál vznikl v návaznosti na minstrelské show a byl typický rozmanitými výstupy a výpravností tanečních revue. Někdy představoval kromě humoru a satiry i společensky angažovanou tematiku např. rasové otázky v Americe. Je často označován jako závažnější nástupce operety (jednodušší a povrchnější komická opera).

charakteristika

Žánr spojující divadelní představení, hudbu, tanec a literaturu. Muzikál je zkrácený výraz pro musical comedy, což je druh divadla se zábavnými a pěveckými čísly. Od začátku odrážel aktuální dobu využitím nejnovějších oblíbených druhů hudby, ale i svými náměty a současným jazykem dialogů.

broadway

Ulice (bulvár) na Newyorském Manhattanu, která se stala v tzv. zlaté éře muzikálu (polovina 20. století) ústředním centrem muzikálových a činoherních divadel.

interpreti

Andrew Lloyd Webber, Leonard Bernstein, Irving Berlin

194

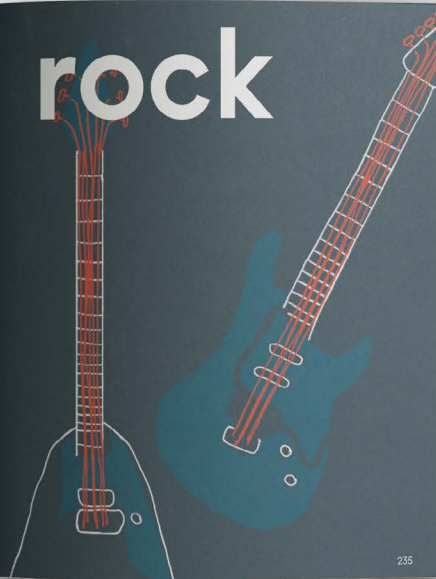
muzikál 195

Na jevišti hvězdy září,
rock má ale více tváří.
Jimi Hendrix, Beatles, Queen,
očarují kouzlem svým.
K hudbě mají vlastní postoj
zvučí elektrický nástroj.

234

rock

235

datace Rozvoj v 60. letech 20. století v USA

doba a původ Vychází z rock'n'rollu, rhythm and blues, ale vliv málo i country nebo folk. V období útlumu rock'n'rollu na konci 50. let se začínají objevovat kytarové kapely a rockové skupiny, které svou prudkostí uchvacovali publikum.

charakteristika Nástup rocku přinesl zesílení zvuku pomocí elektrických nástrojů. Nelze ho jednoduše charakterizovat – kvůli míšení odlišných prvků z jiných stylů nebo vývoji v dané zemi. Písně jsou často postaveny na jednoduchých rytmech, se strukturou sloka – refrén. Texty se zabývají širokým okruhem témat. Důležitou součástí je kromě zvuku i vizuální podoba – show, oblečení zpěváků, přebal hudebního alba.

236

nástroje

Typickými nástroji jsou elektrická kytara, baskytara, bicí, někdy klávesové a dechové nástroje. Používaným elektronickým nástrojem byl nově syntetizátor.

style

Z rocku se vyvinulo velké množství různých podstylů např. Art rock, Hard rock, Punk rock, Glam rock, Folk rock...

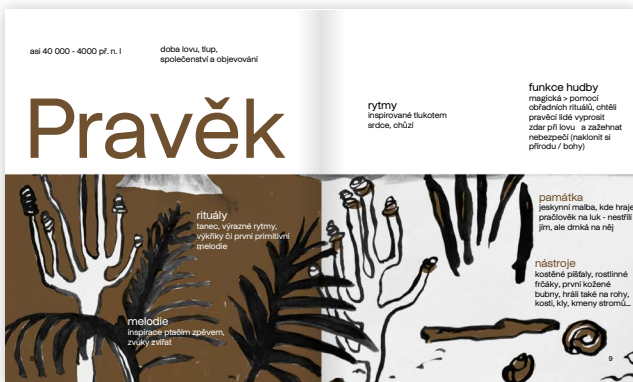
interpreti

The Rolling Stones, Beatles, Queen, The Animals, The Who

rock 237

VÝVOJ INFOBLOKU

1

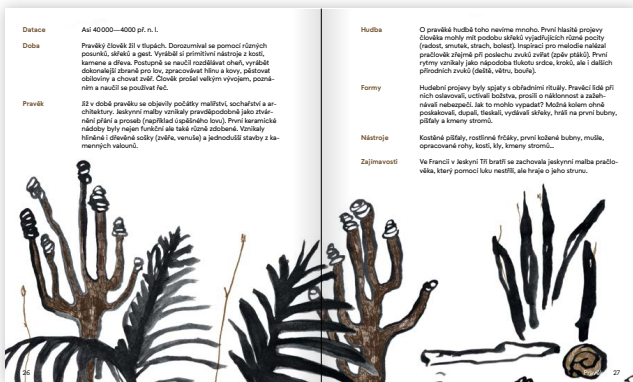
2

3

4

5

6

VÝVOJ ILUSTRACÍ

1

2

3

WIREFRAME WEBOVÉ STRÁNKY KNIHY

